

СЕКЦІЯ 2 СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 330.366:[330.55:364.2-781.3]](5-14)(045)

Адамович М.П.
*аспірант кафедри міжнародних
економічних відносин і бізнесу
Національного авіаційного університету*

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЧИННИКИ ДИНАМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ

SOCIOCULTURAL FACTORS OF DYNAMIC DEVELOPMENT SOUTH-EASTERN ASIA

АНОТАЦІЯ

У статті розкрито соціокультурні чинники соціально-економічного розвитку країн Південно-Східної Азії. Соціально-економічне зростання представлено через аналіз динаміки темпу росту ВВП та експорту/імпорту ПІІ у розрізі субрегіону та окремих країн. Дано оцінку поточного стану соціально-економічного становища країн через показники ВВП та ВВП на душу населення, а також місця країн в Індексі глобальної конкурентоспроможності ВЕФ, Індексі людського розвитку ООН, Індексі розвитку людського капіталу та Індексі інноваційного розвитку. Представлено основні соціокультурні характеристики країн субрегіону. Визначено соціокультурні чинники розвитку країн Південно-Східної Азії з акцентом на соціокультурний та соціально-економічний вплив та тиск з боку колишніх метрополій та країн-сусідів, перехід від сировинно-ресурсного до знаннево-інформаційного чинника, формування субрегіональних економічних лідерів та системи регіональних економічних зв'язків; а також представлено їх трансформацію у процесі історичного переходу від колоніального етапу розвитку до постколоніального, а потім до етапу національної самоідентифікації та регіональної інтеграції.

Ключові слова: Південно-Східна Азія, соціокультурні чинники, соціально-економічне зростання, ВВП, ПІІ, регіональна інтеграція, АСЕАН.

АННОТАЦИЯ

В статье раскрыты социокультурные факторы социально-экономического развития стран Юго-Восточной Азии. Социально-экономический рост представлен через анализ динамики темпа роста ВВП и объема экспорта/импорта ПИИ в разрезе субрегиона и отдельных стран. Дана оценка текущего состояния социально-экономического положения стран через показатели ВВП и ВВП на душу населения, а также места стран в Индексе глобальной конкурентоспособности ВЭФ, Индексе человеческого развития ООН, Индексе развития человеческого капитала и Индексе инновационного развития. Представлены основные социокультурные характеристики стран субрегиона. Определены социокультурные факторы развития стран Юго-Восточной Азии с акцентом на социокультурное и социально-экономическое влияние и давление со стороны бывших метрополий и стран-соседей, переход от ресурсно-сырьевого к фактору информации и знаний, формирование субрегиональных экономических лидеров и системы региональных экономических связей; а также представлена их трансформация в процессе исторического перехода от колониального этапа к постколониальному, а после к этапу национальной самоидентификации и региональной интеграции.

Ключевые слова: Юго-Восточная Азия, социокультурные факторы, социально-экономическое развитие, ВВП, ПИИ, региональная интеграция, АСЕАН.

ANNOTATION

The article reveals the socio-cultural factors of socio-economic development of the countries of South-East Asia. Socio-economic growth is represented through an analysis of the dynamics of GDP growth and the volume of exports/imports of FDI in the context of the subregion and individual countries. The current state of the socio-economic situation in countries is estimated through the GDP and GDP per capita indicators, as well as the countries' places in the WEF Global Competitiveness Index, the United Nations Development Index, the Human Capital Development Index and the Innovative Development Index. The main socio-cultural characteristics of the countries of the subregion are presented. Sociocultural factors of the development of the countries of South-East Asia are identified with an emphasis on socio-cultural and socio-economic influence and pressure from the former metropolitan countries and neighboring countries, the transition from resource-raw to information and knowledge, the formation of sub-regional economic leaders and a system of regional economic ties; as well as their transformation in the process of the historical transition from the colonial stage to the post-colonial, and then to the stage of national self-identification and regional integration.

Keywords: South-Eastern Asia, sociocultural factors, socio-economic development, GDP, FDI, regional integration, ASEAN.

Постановка проблеми. Субрегіон Південно-Східної Азії – один з найбільш перспективних у наш час, адже країни субрегіону демонструють стабільне соціально-економічне зростання, що супроводжується збільшенням ємності внутрішнього ринку; мають потенціал до перетворення АСЕАН на потужне ефективно функціонуюче інтеграційне угруповання зі всебічно розвиненим і субрегіонально замкненим народногосподарським комплексом за рахунок комбінування наявних природних, фінансових та людських ресурсів; залишається потенціал до подальшого розвитку й є наявними вільні ніші.

Феноменом Південно-Східної Азії є концентрація у її межах країн, що суттєво різняться між собою. Це актуалізує дослідження чинників, які зумовлюють динамічний розвиток субрегіону та його окремих країн, особливо в умовах складного цивілізаційного вибору, що постав перед Україною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці розвитку країн Південно-Східної Азії присвячені роботи таких науковців, як, зокрема, Л. Бакаєв, Є. Камінський, М. Потапов, А. Салицький, І. Хіротомі, А. Чатікаваніж, Л. Черняга, А. Шахматов.

Велику увагу всебічному дослідженню країн Південно-Східної Азії приділяють експерти АСЕАН, ООН, ЮНКТАД, Всесвітнього економічного форуму, Всесвітньої організації інтелектуальної власності тощо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У наукових дослідженнях, особливо українських, превалює азійська тематика переважно у контексті Східної та Південної Азії, а саме у розрізі таких країн, як Китай, Індія, Японія та Південна Корея. Тоді як специфіка розвитку країн Південно-Східної Азії та чинників, що його зумовлюють, залишаються недостатньо вивченими.

Мета статті полягає у тому, щоб визначити та розкрити соціокультурні чинники динамічного соціально-економічного розвитку країн Південно-Східної Азії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Країни такого субрегіону, як Південно-Східна Азія, які отримали окреме місце у системі міжнародних економічних відносин після завершення Другої світової війни й остаточного розпаду колоніальної системи, демонструють динамічне соціально-економічне зростання впродовж кількох останніх десятиліть.

Середній темп росту ВВП такого субрегіону, як Південно-Східна Азія, у 1992–2015 рр. становив 4,93%. Найвищим темп росту ВВП був у період 1992–1995 рр., у період загальної хвилі економічного піднесення Азії, – 7,82%. Найнижчим – у 1995–2000 рр., чому сприяла азійська фінансова криза. У 2000–2015 рр. темп росту ВВП був наближеним до 5% (рис. 1).

У період азійського економічного піднесення 1992–1995 рр. найвищі темпи соціально-еко-

номічного зростання демонстрували Сінгапур, Малайзія, В'єтнам та Таїланд.

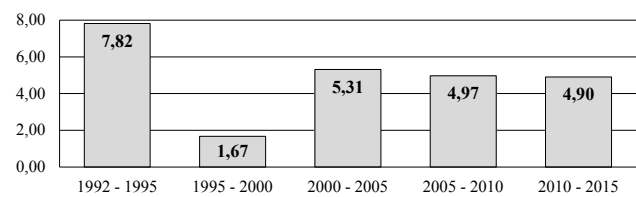

Рис. 1. Темп росту ВВП субрегіону Південно-Східна Азія, %

Джерело: побудовано автором за [1]

Темпи соціально-економічного зростання країн Південно-Східної Азії були відмінними (табл. 1).

Азійська фінансова криза найбільше вразила економіки таких країн, як Індонезія й Таїланд, тоді як економіки Камбоджі та М'янми продовжили ріст у період 1995–2000 рр.

У 2000–2010 рр. динамічне зростання показували такі країни, як М'янма, Камбоджа, Лаос та Філіппіни, тоді як темпи росту ВВП економічних лідерів Південно-Східної Азії – Сінгапуру та Малайзії – скоротилися у цей період.

У 2010–2015 рр. найвищими були темпи росту ВВП Лаосу (7,73%), М'янми (7,65%), Камбоджі (7,22%), Філіппін (6,15%), В'єтнаму (5,81%), Індонезії (5,53%) та Малайзії (5,34%); вони перевищували середній темп росту ВВП для субрегіону Південно-Східної Азії.

У вартісному вимірі найбільші обсяги ВВП у 2015 р. характеризують економіки Індонезії, Таїланду, Філіппін, Малайзії, Сінгапуру та В'єтнаму. Але за показником ВВП на душу населення беззаперечним лідером субрегіону залишається Сінгапур (51,38 тис. дол.), за яким слідує Бруней (36,91 тис. дол.). Тоді як ВВП на душу населення Малайзії становить тільки 9,68 тис. дол., а решти країн субрегіону, що динамічно розвиваються останніми десятиліттями, – ще нижче.

Таблиця 1

ВВП країн Південно-Східної Азії

	Темп росту ВВП, %					ВВП, млрд. дол. 2015	ВВП на душу населення, тис. дол. 2015
	1992–1995	1995–2000	2000–2005	2005–2010	2010–2015		
Бруней	2,68	1,02	2,18	0,11	-0,44	15,62	36,91
В'єтнам	8,82	6,73	7,29	6,23	5,81	194,82	2,08
Індонезія	7,66	-0,58	–	5,73	5,53	877,64	3,41
Камбоджа	6,06	7,17	9,09	6,39	7,22	18,05	1,16
Лаос	7,14	6,07	6,34	7,91	7,73	12,52	1,84
Малайзія	9,60	3,65	5,09	4,14	5,34	293,73	9,68
М'янма	6,89	7,90	12,96	11,10	7,65	63,31	1,17
Сінгапур	9,92	4,97	5,17	5,71	3,76	287,92	51,38
Східний Тімор	–	–	–	7,49	0,04	5,00	4,22
Таїланд	8,25	-0,24	5,82	3,26	3,09	391,23	5,76
Філіппіни	3,79	3,18	4,73	4,66	6,15	298,19	2,96

Джерело: побудовано автором за [1–2]

Соціально-економічне зростання субрегіону Південно-Східної Азії супроводжується й підвищенням зацікавленості з боку іноземних інвесторів. Обсяг надходження ПІІ у субрегіон поступово зростає, і у 2010 р. він перевищив 100 млрд. дол. (рис. 2). У 2015 р. у субрегіон надійшло 125,73 млрд. дол.

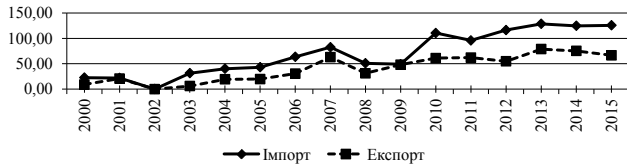

Рис. 2. ПІІ субрегіону Південно-Східна Азія, млрд. дол.

Джерело: побудовано автором за [3]

Хоча субрегіон Південно-Східна Азія є нетто-імпортером ПІІ, обсяг експорту ПІІ субрегіону у 2015 р. склав 66,68 млрд. дол.

Більше половини імпорту та експорту ПІІ субрегіону припадає на Сінгапур (табл. 2). У діапазоні 10–15 млрд. у 2015 р. знаходився імпорт ПІІ Індонезії, В'єтнаму, Малайзії та Таїланду. Експортну активність ПІІ також демонструють Малайзія, Таїланд, Індонезія, Філіппіни, В'єтнам та Бруней.

Відмінність темпів соціально-економічного зростання країн субрегіону і, як наслідок, їх привабливості для іноземних інвесторів спричинена соціокультурними особливостями країн, сформованими та тлі відмінного соціокультурного та історичного поля, які лягли в основу моделей соціально-економічного та політичного розвитку.

Кожна країна Південно-Східної Азії є унікальною за своїми соціокультурними характеристиками (табл. 3).

Отже, країни Південно-Східної Азії різняться між собою мовою спілкування, етнічним складом та релігією, формою державного устрою та моделями економічного розвитку. Але вони мають й деякі спільні соціокультурні особливості. До них можна віднести сильний соціокультурний вплив з боку метрополій у процесі історичного розви-

тку, а також сильний соціокультурний та економічний вплив та тиск з боку країн-сусідів (як з боку більш потужних країн Південно-Східної Азії (Малайзія, Індонезія, В'єтнам), так і з боку Китаю та Індії) (табл. 4).

Якщо розглянути чинники динамічного розвитку країн Південно-Східної Азії в історичній ретроспективі, то можна побачити, що у період поділу світу на метрополії та колонії розвиток країн субрегіону, крім Таїланду, визначали та забезпечували метрополії (Велика Британія, Франція, Португалія та Іспанія), відповідно, вони забезпечували і їх соціокультурні особливості. Після розпаду колоніальної системи вплив колишніх метрополій у субрегіоні залишався відчутним ще протягом кількох десятиліть. Наприклад, війська Великої Британії залишили Сінгапур тільки у 1971 р., тоді як Британія підтримувала Сінгапур на світовій арені ще протягом багатьох років після цієї події. Отже, після розпаду колоніальної системи країни увійшли у постколоніальний період, опираючись на міжнародну підтримку колишніх метрополій та починаючи пошук шляху самостійного розвитку. Поступово у цьому пошуку країни усвідомили необхідність національної самоідентифікації та регіональної інтеграції.

Початок регіональної економічної інтеграції у Південно-Східній Азії було покладено у 1967 р. заснуванням АСЕАН Філіппінами, Малайзією, Індонезією, Сінгапуром та Таїландом. До них у 1984 р. приєднався Бруней, у 1995 р. – В'єтнам, у 1997 р. – Лаос та М'янма, у 1999 р. – Камбоджа [5].

В основі ж регіональної інтеграції країн лежала не єдність (економічна, історична, релігійна), а передусім політична необхідність – необхідність стабілізації воєнно-політичної ситуації в Південно-Східній Азії. Як наслідок, у 1976 р. на саміті АСЕАН країни-члени визнали такі основоположні принципи розбудови відносин, як взаємне визнання незалежності, суверенітету, права кожної країни на існування, територіальної цілісності, рівності, національної ідентичності усіх народів, відмови

Таблиця 2

ПІІ країн Південно-Східної Азії, млрд. дол.

	Імпорт						Експорт					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Бруней	0,48	0,69	0,86	0,78	0,57	0,17	-0,08	0,07	0,28	0,86	0,38	0,51
В'єтнам	8,00	7,52	8,37	8,90	9,20	11,80	0,90	0,95	1,20	1,96	1,15	1,10
Індонезія	13,77	19,24	19,14	18,82	21,87	15,51	2,66	7,71	5,42	6,65	7,08	6,25
Камбоджа	1,34	1,37	1,84	1,87	1,72	1,70	0,02	0,03	0,04	0,05	0,00	0,05
Лаос	0,28	0,30	0,29	0,43	0,72	1,22	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Малайзія	9,06	12,20	9,24	12,12	10,88	11,12	13,40	15,25	17,14	14,11	16,37	9,90
М'янма	6,67	1,12	0,50	0,58	0,95	2,82	-	-	-	-	-	-
Сінгапур	55,08	48,33	57,15	66,07	68,50	65,26	35,41	31,46	18,34	39,59	39,13	35,49
Східний Тимор	0,03	0,05	0,04	0,05	0,05	0,04	0,03	-0,03	0,01	0,01	0,01	0,01
Таїланд	14,57	3,27	16,52	16,65	3,54	10,84	8,16	6,26	10,60	11,93	4,41	7,78
Філіппіни	1,30	1,85	2,45	2,43	6,81	5,23	0,62	0,34	1,69	3,65	6,75	5,60

Джерело: побудовано автором за [3]

від застосування сили, вирішення усіх суперечок мирним шляхом та ефективного співробітництва. Таким чином, в основу подальшої економічної взаємодії країн було закладено взаємну повагу, тобто культуру мирного та ефективного співіснування.

В рамках АСЕАН створено Економічну Співдружність, за основу якої прийнято формат зони вільної торгівлі. Повномірне функціонування Співдружності розпочалося з кінця 2015 р. На шляху до цього 6 країн (АСЕАН-6 – Бруней, Філіппіни, Індонезія, Малайзія, Таїланд та Сінгапур) ще наприкінці 2010 р. практично повністю усунули бар'єри у взаємній торгівлі: 99% груп товарів у рамках АСЕАН-6 з 2010 р. не підлягають тарифному регулюванню. Тоді як у січні 2015 р. Камбоджа вивела з-під дії тарифного регулювання 3 000 товарних груп, Лаос – близько 1 000, М'янма – 1 200, В'єтнам – приблизно 1 700. Таким чином, близько 96% внутрішнього торговельного обігу АСЕАН здійснюється поза межами тарифного регулювання, що перетворило АСЕАН на одну з найбільш лібералізованих зон вільної торгівлі у світі.

Але негативним фактором посилення регіональної економічної інтеграції є те, що відмова країн АСЕАН від тарифного регулювання супроводжується посиленням заходів нета-

рифного регулювання, наприклад, вводяться додаткові ліцензії на імпорту та сертифікати якості. Тоді як згідно з правилами Економічної Співдружності Секретаріат АСЕАН не має важелів впливу на країни, які в односторонньому порядку посилюють заходи нетарифного регулювання. Відповідний механізм ще тільки потребує розроблення [6].

Ще одним соціокультурним чинником забезпечення динамічного розвитку країн Південно-Східної Азії є наявність регіональних лідерів.

Безумовним лідером Азійського регіону протягом багатьох десятиліть була Японія, яка з середини 1950-х рр. виконувала роль буфера у трансфері технологій до країн субрегіону з розвинених країн. Вплив Японії у субрегіоні Південно-Східної Азії залишається великим і досі.

Динамічне економічне зростання Китаю з кінця ХХ ст. супроводжувалося посиленням його ролі на міжнародній арені і загостренням політичної конкуренції з Японією за регіональне лідерство, яка все більше переходить з виключно політичної у економічну площину.

Водночас відбувалося й становлення субрегіональних лідерів. Першим позицій лідера серед країн Південно-Східної Азії досяг Сінгапур за рахунок здійснення «сінгапурського економічного дива». «Економічне диво» Сінгапуру

Таблиця 3

Соціокультурні характеристики країн Південно-Східної Азії

Країна	Офіційна мова	Державний устрій	Етнічний склад	Релігія
Бруней	Малайська, англійська	Абсолютна монархія	Розрізнений: малайці – 65%, китаїці – 20%	Мусульмани – 70%, протестанти – 10%
В'єтнам	В'єтнамська	Соціалістична республіка	В'єтнамці – 86%	Атеїсти та послідовники народних вірувань – 80%
Індонезія	Індонезійська	Президентська республіка	Розрізнений; понад 300 етнічних груп	Мусульмани – 88%
Камбоджа	Кхмерська	Конституційна монархія	Кхмери – 90%	Буддисти – 93%
Лаос	Лаоська	Соціалістична республіка	Розрізнений: лао – 50%, таї – 20%, путенги – 15%	Буддисти – 58%, анімісти – 34%
Малайзія	Малайська	Конституційна монархія	Розрізнений: малайці – 50,1%, китаїці – 22,6%, племена – 11,8%	Мусульмани – 61,3%, буддисти – 19,8%, християни – 9,2%
М'янма	Бірманська	Президентська республіка	Розрізнений; бірманці – 68%	Буддисти – 89%
Сінгапур	Англійська, малайська, китаїська, тамільська	Парламентська республіка	Розрізнений: китаїці – 75%, малайці – 14%, тамільці – 7%	Буддисти – 42,5%, мусульмани – 14,9%, даосисти – 8,5%
Східний Тімор	Португальська	Парламентська республіка	Розрізнений; переважають австронезійські та папуаські народи	Католики – 96,5%
Таїланд	Тайська	Конституційна монархія / воєнна диктатура	Розрізнений: тайці – 75%, китаїці – 14%	Буддисти – 93%
Філіппіни	Філіппінська, англійська	Президентська республіка	Розрізнений; найбільшу частку складають тагальці – 28,1%, себуано – 13,1%, ілокано – 9%	Католики – 80%

Джерело: складено автором за [4]

невід'ємно пов'язано з іменем лідера країни Лі Куан Ю, а його основу становить жорсткий авторитарний режим останнього. Інші складові «економічного дива» такі: політика національної самоідентифікації – об'єднання етнічно розрізної країни у єдине цілісне суспільство; створення багатонаціональної держави, яка б гарантувала рівні права усім громадянам незалежно від їх раси, мови та віросповідання; боротьба з корупцією; закріплення за країною позицій самостійного економічного суб'єкта у системі міжнародних економічних відносин; обрання власного непротореного шляху, а не використання традиційних схем досягнення економічного зростання (підтримка національного товаровиробника, скорочення податків та виважена податкова політика, залучення іноземних інвестицій, особлива увага до залучення капіталу американських ТНК, зниження витрат виробництва та підвищення якості продукції, розвиток освіти та науки, технологічної переробної промисловості та фінансового сектору); перехід до стандартів «першого світу» у сфері громадської та особистої безпеки, освіти та охорони здоров'я, телекомунікацій, транспорту та послуг тощо [7].

Обмежений у ресурсах Сінгапур також активно використовує переваги розміщення та інструмент промислової субрегіональної інтеграції. Наприклад, було створено спільний агропромисловий комплекс Сінгапуру та Таїланду. Сінгапур використовує природні ресурси Таїланду для розвитку сільського господарства, оскільки не має достатньо власних земельних ресурсів, і постачає Таїланду технологічну продукцію з високою доданою вартістю (сільсько-

господарські машини, продукцію хімічної промисловості тощо). Тоді як Таїланд вирощує для Сінгапуру рис, овочі й кукурудзу, а також добуває морепродукти. Тобто розвиток Сінгапуру фактично супроводжувався його перетворенням на регіональну метрополію, яка використовує ресурсний потенціал країн-сусідів.

Поступово свої позиції у субрегіоні Південно-Східної Азії посилити Малайзія, Таїланд та Індонезія.

Соціально-економічне зростання країн субрегіону супроводжувалося не тільки їх перетворенням на субрегіональних лідерів, але й посиленням позицій у системі міжнародних економічних відносин, що демонструє Індекс глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму (рис. 3).

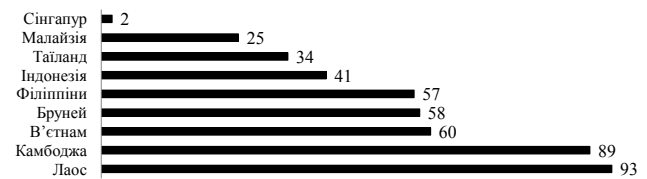

Рис. 3. Місце країн Південно-Східної Азії у Індексі глобальної конкурентоспроможності ВЕФ 2016–2017, місце

Джерело: побудовано автором за [8]

Підґрунтям економічного розвитку країн Південно-Східної Азії у другій половині ХХ ст. були природні ресурси (запаси нафти та природного газу, мідної та хромової руди тощо) і сільське господарство. Але розвиток суспільства, поступ постіндустріальної епохи та посилення глобалізації висувають свої вимоги до ефектив-

Таблиця 4

Координати країн Південно-Східної Азії у системі міжнародних відносин

Країна	Колишня метрополія	Проголошення незалежності	Впливовий сусід	Забезпечення місця у системі міжнародних відносин
Бруней	Велика Британія	1984 р.	Малайзія	Експорт нафти та природного газу
В'єтнам	Франція	1945 р.	Китай	Військова сила та дипломатичні відносини
Індонезія	Нідерланди	1945 р.	Індія, Малайзія	Експорт сировини, велика територія та населення
Камбоджа	Франція	1949 р.	Китай, В'єтнам	Підтримка міжнародних акторів, особливо міжнародних організацій
Лаос	Франція	1949 р.	Китай, В'єтнам	Опора на соціалістичні країни регіону та інших міжнародних акторів
Малайзія	Велика Британія	1957 р.	Китай	Активна участь у системі міжнародних економічних відносин
М'янма	Велика Британія	1948 р.	Індія, Китай, Таїланд	Підтримка міжнародних акторів, особливо країн-сусідів
Сінгапур	Велика Британія	1965 р.	Китай, Малайзія	Диверсифікована конкурентоспроможна економіка
Східний Тимор	Португалія	1975 р. – від Португалії; 2002 р. – від Індонезії	Індонезія, Малайзія	За рахунок миротворчого контингенту Австралії, Малайзії, Нової Зеландії та Португалії
Таїланд	–	–	Китай	Активна участь у системі міжнародних економічних відносин
Філіппіни	Іспанія, США	1946 р.	Китай	Активна участь у системі міжнародних економічних відносин

Джерело: складено автором за [4]

ності національних економік. У таких умовах визначальними чинниками соціально-економічного прогресу є не природні ресурси, а знання та інформація. Так, ще Лі Куан Ю [7] зазначив, що брак у ресурсах слід компенсувати перевагою в інтелекті, винахідливості і дисципліні.

Соціокультурним проявом знань та інформації є накопичені народом держави знання, розвиток науки, техніки та технологій, доступ населення до знань та інформації, рівень освіти, схильність народу до сприйняття нововведень та інновацій, до освоєння нових знань та навичок, ступінь креативності та індивідуальної творчості тощо. Ці соціокультурні чинники вдало узагальнені в Індексі людського розвитку, Індексі розвитку людського капіталу та Індексі інноваційного розвитку.

Найвище місце в усіх перерахованих рейтингах серед країн Південно-Східної Азії посідає Сінгапур, який одним з перших у світі здійснив орієнтацію на формування інтелектуального капіталу країни та перетворення його на визначальний чинник соціально-економічного зростання. Велику увагу розвитку інтелектуального капіталу приділяє й Бруней, державна програма освіти якого включає фінансування освіти громадян за кордоном з їх подальшим поверненням на батьківщину. Слабші позиції демонструють інші країни Південно-Східної Азії (табл. 5), які лише нещодавно усвідомили необхідність формування інтелектуального капіталу нації, тоді як їх людський ресурс фізично знищувався протягом багатьох років ХХ ст.

Таблиця 5
Позиції країн Південно-Східної Азії
у рейтингах

Країна	Індекс людського розвитку ООН 2015 р., місце	Індекс розвитку людського капіталу 2015 р., місце	Індекс інноваційного розвитку 2016 р., місце
Сінгапур	11	24	6
Бруней	31	–	–
Малайзія	62	52	35
Таїланд	93	57	52
Індонезія	110	69	88
Філіппіни	115	46	74
В'єтнам	116	59	59
Лаос	141	105	–
Камбоджа	143	97	95

Джерело: складено автором за [9–12]

Водночас економічний розвиток країн субрегіону приводить до формування нових субрегіональних технологічних лідерів, експортерів технологій та інновацій у менш розвинені країни регіону. Наприклад, Таїланд – технологічний лідер субрегіону Великої Меконгу [13].

Висновки. У своєму історичному розвитку країни Південно-Східної Азії зазнали суттєвого соціокультурного впливу з боку колишніх

метрополій, які протягом багатьох десятиліть визначали вектори та шляхи соціально-економічного розвитку країн субрегіону, формували їх економічну та технологічну культуру. Вплив колишніх метрополій у субрегіоні залишався відчутним і після розпаду колоніальної системи. Водночас країни субрегіону отримали можливість проводити політику національної самоідентифікації й самостійно визначати шляхи та чинники досягнення соціально-економічного зростання. Відбулася й переорієнтація країн на розбудову системи регіональних економічних та політичних зв'язків, посилення субрегіональної інтеграції у межах АСЕАН і формування субрегіональних економічних лідерів. Отже, соціокультурні чинники соціально-економічного розвитку Південно-Східної Азії змінювалися відповідно до вимог історичної епохи: колоніальної, постколоніальної, національної самоідентифікації та регіональної інтеграції.

У колоніальний та постколоніальний періоди розвиток Південно-Східної Азії визначали природні ресурси та сільське господарство країн субрегіону, які відповідали культурі та соціальній організації країн «третього світу». Інформаційний розвиток людства та посилення глобалізації світогосподарського простору привели до формування постіндустріальної культури та системи соціальних зв'язків, і вимагають від ефективних економік переорієнтації з домінування у соціально-економічному розвитку сировинно-ресурсного до знаннево-інформаційного чинника. Це знайшло відображення й у політиці країн Південно-Східної Азії.

Проблематика соціокультурних чинників розвитку країн світу, особливо культурно різноманітного субрегіону Південно-Східної Азії, є широкою, не може бути обмеженою межами цієї статті і потребує подальших досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Gross domestic product: Total and per capita, growth rates, annual, 1970–2015 / UNCTAD [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx>.
- Gross domestic product: Total and per capita, current and constant (2005) prices, annual, 1970–2015 / UNCTAD [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx?ReportId=96>.
- Foreign direct investment: Inward and outward flows and stock, annual, 1970–2015 / UNCTAD [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx?ReportId=96740>.
- United Nations [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/en/index.html>.
- ASEAN [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.asean.org>.
- Hirotooshi I. Economic Community to come together in fits and starts / I. Hirotooshi. – 2015. – 18 June. – [Електронний ресурс]. – Ресурс доступу: <http://asia.nikkei.com/Viewpoints/Perspectives/ASEAN-Economic-Community-to-come-together-in-fits-and-starts>.

7. Ли Куань Ю Из третьего мира в первый. История Сингапура 1965–2000. – М.: ООО «Манн, Иванов и Фербер», 2016. – 576 с.
8. The Global Competitiveness Report 2016-2017 / World economic forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf
9. Human Development Report 2015 Work for Human Development / United Nation Development Programme. – New York, 2015. – 273 p.
10. Як Ви вважаєте, чи треба Україні вступати до Європейського Союзу? (регіональний розподіл) / Центр Разумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=1038.
11. The Human Capital Report 2015. Employment, Skills and Human Capital. Global Challenge Insight Report / World economic forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Human_Capital_Report_2015.pdf.
12. The Global Innovation Index 2016. Winning with Global Innovation / World Intellectual Property Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2016.pdf.
13. Chatikavanij A. Beneath the Teflon, the real Thai economy story / A. Chatikavanij – 2015. – 18 June. – [Електронний ресурс]. – Ресурс доступу: <http://asia.nikkei.com/magazine/20150618-PRICE-OF-ADMISSION/Markets/Atikrai-Jeep-Chatikavanij-Beneath-the-Teflon-the-real-Thai-economy-story>.